

Plan van aanpak

Kunstlicht in open stallen bij veehouderijen

versie : Definitief
datum : Februari 2011
vaststelling: 12 april 2011
auteur : Tobias Knol
afdeling : Romte

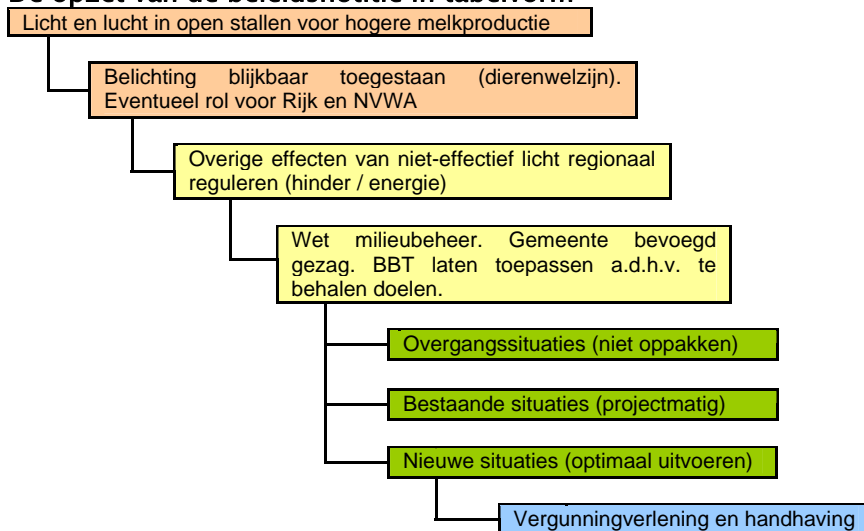
Plan van aanpak

Optimaliseren van (natuurlijk gedrag)stimulerende verlichting in open stallen

Inleiding

Dit plan van aanpak behoort bij de beleidsnotitie 'kunstlicht op open stallen bij veehouderijen'. De genoemde beleidsnotitie beschrijft de nadelige gevolgen voor het milieu die worden veroorzaakt door de toepassing van (natuurlijk gedrag)stimulerend kunstlicht in open stallen. Tevens wordt in deze beleidsnotitie de wijze besproken die de gemeente Tytsjerksteradiel voorstaat om de nadelige gevolgen voor het milieu zoveel mogelijk te voorkomen / verminderen zonder dat daarbij de voordelen van het (natuurlijk gedrag)stimulerend kunstlicht verloren gaan. Deze wijze houdt kort gezegd in dat bij bestaande situaties projectmatig zoveel mogelijk de Best Beschikbare Technieken (BBT) toegepast zullen gaan worden en dat bij nieuwe situaties de BBT voorgeschreven zullen worden met (maatwerk)voorschriften.

De opzet van de beleidsnotitie in tabelvorm

Het participeren in de projectmatige aanpak bij bestaande situaties is echter niet vrijblijvend. Indien een inrichtinghouder van een bestaande situatie ervoor kiest niet te participeren in het project, zullen er voor deze individuele inrichtinghouder (maatwerk)voorschriften worden vastgesteld. Vervolgens zal deze inrichtinghouder zelf

maatregelen moeten treffen (BBT toepassen) zodat aan de doelen voor bestaande situaties ((maatwerk)voorschriften) kan worden voldaan.

De te behalen doelen

Het plan van aanpak is gericht op het bereiken van de in de beleidsnotitie genoemde subdoelen voor zowel de bestaande situaties als nieuwe situaties door o.a. waar mogelijk de BBT toe te passen. Samengevat betekent dit dat de gemeente en LTO Noord door middel van samenwerking de volgende twee doelen willen bereiken:

1. De bestaande situaties in beeld krijgen én optimaliseren door het starten van een project. Er is gekozen voor een projectmatige aanpak om zoveel mogelijk kostenbesparing en efficiëntie te bereiken. Zowel de gemeente als LTO Noord zullen in het project faciliterend optreden richting de ondernemers (melkveehouders).
2. Melkveehouders informeren / adviseren wanneer zij ook (natuurlijk gedrag)stimulerend kunstlicht willen gaan toepassen (toekomstige nieuwe situaties). Bij toekomstige nieuwe situaties zal voordat een lichtstelsel wordt geplaatst een nieuwe melding of omgevingsvergunningaanvraag (milieu) inclusief een professioneel lichtadvies moeten worden ingediend (als er geen lichtadvies direct bij de aanvraag wordt ingediend zal dit met een (maatwerk)voorschrift o.g.v. het zorgplichtartikel alsnog worden voorgeschreven). Het is van belang dat melkveehouders hiervan op de hoogte worden gebracht en blijven. LTO Noord kan hierbij haar positie als onder andere informerend / adviserend orgaan gebruiken. Uit de aanvraag of melding met lichtadvies dient te kunnen worden opgemaakt of de aangevraagde situatie zal kunnen voldoen aan de subdoelen voor nieuwe situaties. Hiermee wordt voorkomen dat er nieuwe situaties ontstaan die niet optimaal lichtuitstraling voorkomen en energie besparen.

Subsidiemogelijkheid

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft overleg gevoerd met de provincie Fryslân omtrent de beleidsnotitie 'kunstlicht in open stallen bij veehouderijen' en het bijbehorende plan van aanpak. De beleidsmatige aanpak op gemeentebrede schaal met daarbij een projectmatige handreiking naar de bestaande situaties is nog niet eerder voorgekomen in Fryslân. De provincie is daarom geïnteresseerd in de werkwijze en de resultaten. De provincie heeft aangegeven het gehele project (optimalisatie van alle bestaande situaties in Tytsjerksteradiel) als een pilot te willen beschouwen. Hierdoor kan de gemeente Tytsjerksteradiel subsidie voor het gehele project aanvragen, zodat de provincie de pilot kan ondersteunen. De kans is hierdoor groot dat de melkveehouders die participeren in het project een gedeeltelijke vergoeding kunnen ontvangen voor de gemaakte kosten voor de optimalisatieslag.

Dit extra voordeel geldt (nadat de subsidie ook daadwerkelijk is toegekend) alleen voor de bestaande situaties in Tytsjerksteradiel wanneer zij participeren in het project.

De projectstappen zijn in het kort:

Projectstap	Bijeenkomst
1. Draagvlak creëren (verschil ervaren en meten);	Stallen bezoeken
2. Projectgroep instellen;	Startbijeenkomst
3. Vaststellen wat de overgangs- / bestaande situaties zijn;	-
4. Beleid voor nieuwe situaties nog meer actief bekendmaken;	-
5. Gezamenlijke proef bij bestaande open stal met verlichting;	Vordering bijeenkomst
6. Uitvoering optimalisatie overige bestaande situaties.	-
7. Projectafsluiting	Afsluitende bijeenkomst

1 Eerste stap: draagvlak creëren (verschil ervaren en meten)

De eerste belangrijke stap in de richting van het verminderen van de nadelige milieugevolgen bij nieuwe en bestaande open stallen met (natuurlijk gedrag)stimulerend kunstlicht is dat zowel de gemeente als LTO Noord en hopelijk ook de melkveehouders van enkele bestaande situaties het resultaat en de meerwaarde inzien en onderkennen van de subdoelen (toepassen van de BBT). Hierbij kan worden gekeken naar zowel het resultaat voor het milieu (minder luminantie en minder niet-functioneel licht) als het resultaat voor de melkveehouder (mogelijk minder energieverbruik, bijdragen aan een betere leefomgeving, het vergroten van draagvlak voor open stallen met verlichting onder de bevolking en het voldoen aan het wettelijk kader).

Een goede manier om het verschil tussen de twee verlichtingsconcepten te ervaren is door ze beide in het donker met eigen ogen te bekijken. Tijdens het overleg met het commissielid van de NSVV is reeds gevraagd of het mogelijk is dat hij zou kunnen vragen aan de betreffende melkveehouder in Havelte of een bezoek mogelijk is bij zijn open stal (reeds BBT toegepast). Hij stond hier positief tegenover en had de indruk dat een bezoek wel mogelijk zou moeten zijn.

In overleg met LTO Noord zal duidelijk worden of zij er ook voor voelen om een bezoek aan een stal in Tytsjerksteradiel én de stal in Havelte te brengen met een afgevaardigde van de gemeente Tytsjerksteradiel, een afgevaardigde van LTO Noord en misschien een geïnteresseerde melkveehouder die reeds stimulerend kunstlicht heeft toegepast. De gemeente kan hierbij faciliterend optreden door het bezoek te organiseren.

Om naast empirische resultaten (waarnemen) ook te kunnen beschikken over objectieve vergelijkingsgegevens wordt voorgesteld ook een tweetal professionele lichtmetingen te laten uitvoeren.

- Eén meting bij de stal in het buitengebied bij Havelte. De meting omvat zowel de verlichtingssterkte binnen in de stal, de luminantie van de stal en indien relevant de verlichtingssterkte op de gevel van de dichtstbijzijnde woning;
- Eén identieke meting bij een open stal met reeds toegepaste stimulerende verlichting in de gemeente Tytsjerksteradiel. Deze open stal kan in overleg met LTO Noord en de betrokken melkveehouder(s) worden gekozen. De stal dient echter zoveel mogelijk een representatief voorbeeld te zijn van de aanwezige luminantie van open stallen in de gemeente Tytsjerksteradiel. Deze meting kan worden gezien als de nulsituatie. De behaalde resultaten kunnen hier vervolgens mee worden vergeleken. Daarom is het handig als de melkveehouder reeds in deze stap kan aangeven ook mee te willen werken met de proef in stap 5.

Het is wellicht een idee dat LTO Noord informeert bij haar leden (die voldoen aan de eisen die hierboven worden genoemd) om te vernemen wie aan een lichtmeting en een proef zoals vermeld bij stap 5 zou willen meewerken. De melkveehouder die meewerkt aan zowel de lichtmeting als de proef zou hierdoor financiële voordelen moeten kunnen behalen ter stimulans. Dit zou een korting kunnen betekenen op de aanpassing van zijn of haar verlichtingsinstallatie. Een indirect financieel voordeel vloeit voort uit de mogelijk te behalen energiebesparing.

Facilitering, rollen- en kostenverdeling

Om de kosten van de lichtmetingen van tevoren inzichtelijk te krijgen kunnen er offertes worden aangevraagd door de gemeente. Op deze wijze kan de gemeente faciliteren in het proces. Om de onderzoeken te bekostigen stellen wij een gedeelde financiering voor. Een deel wordt in dat geval betaald door de gemeente en een deel door LTO Noord. Naar alle waarschijnlijkheid zijn onderzoekskosten ook deels subsidiabel in het kader van de mogelijke provinciale subsidieverstrekking.

2 Tweede stap: projectgroep instellen

Om de optimalisatie door middel van het plan van aanpak gestalte te kunnen geven, is het noodzakelijk dat er een projectgroep wordt ingesteld dat verantwoordelijk wordt voor de uitvoer van het plan van aanpak. Een extra verantwoordelijkheid van de projectgroep is om het plan van aanpak te verfijnen, (deel)taakverantwoordelijken aan te wijzen en het plan te voorzien van een tijdschema passend binnen de termijn van de te behalen subdoelen (bv. d.m.v. de kritieke pad methode).

Zowel een afgevaardigde van de gemeente Tytsjerksteradiel als tenminste één afgevaardigde van LTO Noord dienen als volwaardige leden te worden aangewezen. Het is

ook mogelijk dat (op termijn) nog één afgevaardigde van de melkveehouders met een bestaande situatie (liefst van de proefboerderij) lid wordt van de projectgroep. Op deze wijze ontstaat er een gedeelde verantwoordelijkheid voor het slagen van het project met een gemeentelijke projectleider als trekker binnen de projectgroep. Daarbij zijn enkele agendaleden mogelijk zoals een verlichtingskundige, een afgevaardigde van een installatiebedrijf etc.

Startbijeenkomst

Na het gezamenlijke bezoek aan de open stallen en het instellen van een projectgroep is het wellicht een idee om als projectgroep een informatie / startbijeenkomst te organiseren voor alle melkveehouders uit Tytsjerksteradiel die reeds (natuurlijk gedrag)stimulerend kunstlicht hebben toegepast en andere geïnteresseerde melkveehouders uit Tytsjerksteradiel. Tijdens deze bijeenkomst is het mogelijk kort het verlichtingsprincipe van (natuurlijk gedrag)stimulerend kunstlicht en het nieuwe beleid toe te lichten en het plan van aanpak voor optimalisatie uit de doeken te doen. Hierbij kunnen ook de bevindingen / foto's / metingen van de stalvergelijking worden getoond.

Facilitering, rollen- en kostenverdeling

De gemeente kan faciliteren door vergaderruimte, de catering, een presentatie en presentatiemateriaal voor gebruik beschikbaar te stellen. De hieruit voortvloeiende kosten kunnen voor rekening komen van de gemeente. De gemeente levert de projectleider (trekker) binnen de projectgroep. De projectgroep verfijnt het plan van aanpak en stelt een realistisch tijdschema op.

3 Derde stap: vaststellen wat de overgangs- / bestaande situaties zijn

Het is van belang dat de volgende stap in het project inhoudt dat gekeken wordt naar wat binnen de gemeentegrenzen van Tytsjerksteradiel de 'overgangssituaties' en de 'bestaande situaties' zijn. De melkveehouders van de bedrijven die geschaard worden onder de bestaande situaties kunnen dan worden betrokken bij het project.

Deze vaststelling kan plaatsvinden door een uitbreiding van de nachtelijke inventarisaties, LTO Noord kan gebruik maken van haar netwerk en kennis etc. Maar bovenal lijkt het ons verstandig een publicatie te plaatsen in de actief en op de gemeentelijke website. In deze publicatie, maar vooral op de website, kan het nieuwe beleid (kort) worden weergegeven. Hierbij kan een oproep worden geplaatst aan de inrichtinghouders van overgangssituaties en bestaande situaties zich binnen een termijn van 6 weken te melden, zodat ze als zodanig kunnen worden vastgesteld en zodat de bestaande situaties in het project kunnen participeren. Daarmee wordt ten eerste voorkomen dat de overgangssituaties later met de

subdoelen worden geconfronteerd. Ook wordt hiermee voorkomen dat de bestaande situaties later niet met strengere subdoelen worden geconfronteerd omdat ze niet onomstotelijk hebben kunnen aantonen dat ze ten tijde van de definitieve vaststelling van de bestaande situaties óók tot de groep van bestaande situaties behoorden (of omdat de projectgroep het niet meer ziet zitten dat verlate bestaande situaties nog geoptimaliseerd worden tijdens het project).

De uit deze inventariserende maatregelen voortvloeiende inrichtingen dienen op een nog te bepalen datum door het college van B&W te worden vastgesteld als de zogenaamde 'overgangssituaties' en 'bestaande situaties'. Voor de overgangssituaties gelden vooreerst geen subdoelen en voor de bestaande situaties gelden soepelere subdoelen en een andere werkwijze om de BBT toe te gaan passen dan bij nieuwe situaties het geval zal zijn.

Voor een inrichtinghouder die na de datum van officiële vaststelling van de overgangssituaties alsnog onomstotelijk kan aantonen dat ook hij/zij vóór de datum van officiële vaststelling van de overgangssituaties ook tot deze groep behoort én nadien geen wijzigingen aan het lichtstelsel heeft aangebracht, gelden alsnog geen subdoelen. De beoordeling hiervan wordt verricht door het college van B&W.

Voor een inrichtinghouder die na de datum van officiële vaststelling van de bestaande situaties alsnog onomstotelijk kan aantonen dat ook hij/zij vóór de datum van officiële vaststelling van de bestaande situaties ook tot deze groep behoort én nadien geen wijzigingen aan het lichtstelsel heeft aangebracht, gelden de subdoelen voor bestaande situaties. De beoordeling hiervan wordt verricht door het college van B&W. Wanneer er een positieve beoordeling volgt (behoort inderdaad tot de bestaande situaties) dan zal de lijst met bestaande situaties met deze inrichting worden aangevuld. De alsnog als bestaande situatie aangemerkte inrichting kan nog participeren in het optimalisatieproject zolang de projectgroep dit mogelijk acht. Indien dit niet meer mogelijk is, dan zal de inrichtinghouder de subdoelen voor bestaande situaties op eigen kracht moeten gaan behalen.

Facilitering, rollen- en kostenverdeling

LTO Noord kan haar netwerk aanspreken en wellicht ook publiceren op haar website. De gemeente zal de officiële publicatie (en de kosten daarvan) in het plaatselijke huis-aan-huis blad Actief verzorgen en de publicatie op haar website zetten. Ook kan de gemeente eventueel zorg dragen voor nog een nachtelijke inventarisatie in de herfst- winterperiode.

4 Vierde stap: nogmaals het beleid voor nieuwe situaties bekendmaken

Omdat de overgangssituaties en de bestaande situaties definitief zijn vastgesteld is het van belang nu actief het nieuwe beleid voor nieuwe situaties te communiceren. Nieuwe situaties zijn immers situaties die niet als overgangssituaties of als bestaande situaties zijn aangemerkt (en overgangssituaties en bestaande situaties die na optimalisatie heringericht worden).

Facilitering, rollenverdeling

De rol van de gemeente en LTO Noord is ondernemers erop wijzen dat er sprake is van nieuw beleid en dat erop zal worden toegezien dat ondernemers zich hieraan houden. Voorlichting en doorverwijzing naar verlichtingskundigen / lichttechnische bureaus behoren ook tot het takenpakket. Beide organisaties kunnen het beleid nogmaals onder de aandacht brengen door publicaties in kranten, websites etc.

5 Vijfde stap: gezamenlijke proef bij bestaande open stal met verlichting

Als uit waarneming en metingen (stap 1) blijkt dat het toepassen van BBT leidt tot een vermindering van niet-functioneel licht, is het van belang om te onderzoeken of het ook bij bestaande situaties kan worden toegepast.

Wij stellen voor om een gezamenlijke proef te doen bij een vrijwillig meewerkende melkveehouder. (Zoals al vermeld in stap 1 is het handig als hierbij dezelfde melkveehouderij als in stap 1 meewerkt. Bij die situatie zijn namelijk in stap 1 lichtmetingen verricht ter vergelijking met een reeds geoptimaliseerde open stal. Deze lichtmetingen kunnen dienen als nulsituatie). Hierbij zal getracht worden om zoveel mogelijk subdoelen te halen door de in aanmerking komende BBT toe te passen op de reeds aanwezige verlichtingsinstallatie (o.a. armaturen).

De (licht)technische beoordeling van de proefboerderij en de uitvoering van eventuele maatregelen kan bijvoorbeeld worden uitbesteed aan een lichttechnisch adviesbureau of een combinatie van een lichtadviseur met een installatiebedrijf.

Op basis van de proef kan een inschatting worden gemaakt van de haalbare maatregelen, het effect van de maatregelen (meten en vergelijken met de nulsituatie van stap 1), de installatiekosten en of er energiebesparing kan worden bewerkstelligd.

Tussentijdse bijeenkomst

Nadat de gezamenlijke proef is voltooid, kan een volgende bijeenkomst worden georganiseerd door de projectgroep voor de melkveehouders van bestaande situaties. Het

mooiste zou zijn dat deze bijeenkomst plaatsvindt op de 'proefboerderij', zodat de resultaten met eigen ogen kunnen worden aanschouwd. Tijdens deze bijeenkomst kan ook reeds worden aangekondigd dat het nu van belang is om een inventarisatie bij de bestaande situaties te doen m.b.t. hun toegepast lichtstelsel, afstanden, hoogtes etc. (werkvoorbereiding).

Facilitering, rollen- en kostenverdeling

De rol van LTO Noord kan inhouden dat zij voor dit deelproject behulpzaam zijn bij het aanvragen van meerdere offertes bij installatiebedrijven. Na beoordeling en goedkeuring van de offertes door de projectgroep en de participerende bestaande situatie, kan LTO Noord samen met de inrichtinghouder van de bestaande situatie de opdracht gaan verstrekken.

Op deze wijze is geen voorfinanciering nodig. De kosten van de uitvoer van het geoffreerde werk bij de eerste bestaande situatie (proefboerderij) kan na uitvoering direct door de betreffende inrichtinghouder worden betaald. Subsidiabele werkzaamheden kunnen naderhand aan de hand van de rekening worden uitgekeerd aan de inrichtinghouder.

Wij stellen echter voor om de inrichtinghouder die zich als vrijwilliger aanmeldt voor stap 1 en 5 te belonen door ook naderhand nog een deel van de door hem gemaakte kosten te laten betalen door de inrichtinghouders van de bestaande situaties die daarna binnen het project geoptimaliseerd worden. Zij profiteren namelijk van de inspanningen en resultaten die bij de proef plaatsvinden. Hierbij geldt wel de voorwaarde die bij stap 6 wordt genoemd.

De rol van de melkveehouders kan bijvoorbeeld zijn: de inzet van materieel (hoogwerker).

De gemeente faciliteert door kosteloos projectleiderschap. De gemeente kan faciliteren door de presentatie(leiding), evt. presentatiemateriaal en rondleiding te verzorgen. Doordat de bijeenkomst op locatie plaatsvindt, is het wenselijk dat de catering wordt verzorgd door de inrichtinghouder waar de proef heeft plaatsgevonden. Ook deze kosten zijn zeer waarschijnlijk deels subsidiabel in het kader van de mogelijke provinciale subsidieverstrekking.

6 Zesde stap: uitvoering optimaliseren overige bestaande situaties

Als alleen stap 1 van het plan van aanpak positieve resultaten laat zien en stap 5 niet (als uit de proef blijkt dat bestaande stallen niet met acceptabele kosten geoptimaliseerd

kunnen worden) dan zal deze beleidsnotitie alleen gericht zijn op nieuwe situaties en kan stap 6 van de aanpak worden overgeslagen.

Stap 6 begint met een inventarisatie van lichtsystemen, afstanden, hoogtes etc. bij alle overige bestaande situaties. Aan de hand van deze gegevens kan de meest efficiënte werkwijze worden ontwikkeld en kunnen gerichte voorbereidingen worden getroffen voor de optimalisatie. Mogelijkerwijs kan ook contact worden opgenomen met één of twee leverancier(s) van veel gebruikte armaturen. Wellicht kunnen zij accessoires zoals richtbare afschermkappen voor hun armaturen ontwikkelen. (Voor hen is dat ook van belang omdat armaturen die niet asymmetrisch zijn, of geen richtbare afschermkappen hebben, niet als BBT worden beoordeeld en dus niet meer in Tytsjerksteradiel kunnen worden toegepast bij nieuwe situaties omdat dan de subdoelen niet gehaald worden).

Bij de optimalisatie van de bestaande stallen kan dezelfde aanpak worden gebruikt als bij de uitvoer van de proef (stap 5). De ervaring die bij stap 5 is opgedaan kan uiteraard van dienst zijn in deze stap.

De stimulerende kunstlichtinstallaties van bestaande situaties dienen na optimalisatie nauwkeurig te worden beschreven voor het gemeentelijke milieudossier. Een uitbreidingsmelding dient hiervoor te worden ingediend. Het lichtplan / of een eigen omschrijving met bv. foto's (met ondertekening van de melkveehouder) dient bij de melding te worden gevoegd. Na behandeling kan al deze informatie worden gevoegd in het gemeentelijke milieudossier. Evt. niet gemelde uitbreiding of wijziging van het systeem kan dan bij toezicht worden geconstateerd.

Facilitering, rollen- en kostenverdeling

De rol van de gemeente is die van kosteloze projecttrekker (projectleider) binnen de projectgroep. Daarbij kan zij helpen bij het voorbereiden en indienen van de uitbreidingsmeldingen.

De rol van LTO Noord kan inhouden dat zij voor het project bij meerdere installatiebedrijven een offerte aanvragen (die bijvoorbeeld kan bestaan uit één totaalofferte met daarin deelloffertes per participerende bestaande situatie) namens de participerende bestaande situaties. Na beoordeling en goedkeuring van de offertes door de projectgroep en de participerende bestaande situaties kan LTO Noord de totaalopdracht verstrekken (met daarbij bv. de handtekeningen van de inrichtinghouders van de participerende bestaande situaties). Op deze wijze is geen totale voorfinanciering nodig. De kosten van de uitvoer van het geoffereerde werk bij een bestaande situatie kan na uitvoering direct door de betreffende inrichtinghouder worden betaald.

Subsidiabele werkzaamheden kunnen naderhand aan de hand van de rekeningen per bestaande situatie worden uitgekeerd aan de inrichtinghouders.

De inrichtinghouders van de bestaande situaties die geoptimaliseerd worden ná de optimalisatie van de proefboerderij, dienen naderhand nog een bijdrage te leveren aan de optimalisatie van de proefboerderij. Dit geldt echter alleen als blijkt dat bij de proefboerderij in verhouding tot de andere bestaande situaties meer gemaakte kosten noodzakelijk waren (naar rato van de omvang van het werk) in verband met het pionieren.

7 Zevende stap: projectafsluiting

Als alle bestaande situaties, afhankelijk van de individuele bedrijfsmogelijkheden, gezien de omstandigheden maximaal geoptimaliseerd zijn en het nieuwe beleid breed gecommuniceerd is, kan het project technisch als afgerond worden beschouwd. De doelen zijn dan voor zover mogelijk behaald.

Afsluitende bijeenkomst

Het is echter nog wel goed om een afsluitende bijeenkomst te organiseren. Het project heeft namelijk een maximale looptijd van drie jaar. Vanwege deze aanzienlijke looptijd, de intensieve samenwerking, de vele verschillende betrokken bedrijven en wellicht uiteenlopende prestaties is het aardig om naast enkele hoogte- en dieptepunten een kort totaaloverzicht te presenteren met wat het heeft gekost, maar vooral wat het heeft opgeleverd. Tenslotte kan de projectgroep officieel worden opgeheven en kan de aandacht nogmaals uitgaan naar het beleid voor nieuwe situaties.

Facilitering, rollen- en kostenverdeling

De gemeente kan faciliteren door vergaderruimte, de catering, een presentatie en presentatiemateriaal voor gebruik beschikbaar te stellen. De hieruit voortvloeiende kosten kunnen voor rekening komen van de gemeente.

Naar alle waarschijnlijkheid zijn deze kosten ook deels subsidiabel in het kader van de mogelijke provinciale subsidieverstrekking.

Overig

Het project kan ook vroegtijdig afgesloten worden als in de praktijk tijdens de uitvoer van het project blijkt dat de bestaande situaties niet geoptimaliseerd kunnen worden of als er niet voldoende meewerking is. In het laatste geval zal dan worden ingezet op het voorschrijven van (maatwerk)voorschriften.